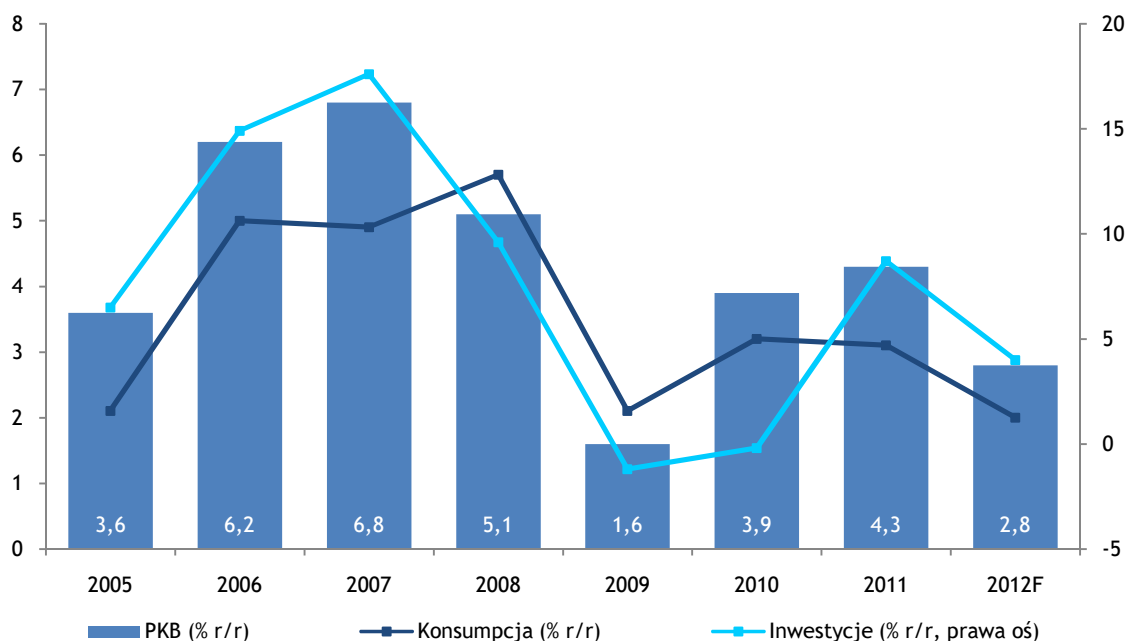

IV. Gospodarka i sektor bankowy w 2011 roku

IV.1. Stabilne tempo rozwoju gospodarczego pomimo zewnętrznych turbulencji

W 2011 roku polska gospodarka rozwijała się w stabilnym tempie, wykazując znaczną odporność na niekorzystne uwarunkowania na rynkach światowych i europejskich. PKB w 2011 roku zwiększył się o 4,3% wobec wzrostu o 3,9% w 2010 roku, głównie dzięki inwestycjom w środki trwałe które znacząco przyspieszyły osiągając 8,7% wzrostu. Według GUS w okresie trzech kwartałów 2011 roku badane firmy uzyskały lepsze wyniki finansowe, niż przed rokiem, co, w połączeniu z wysoką stopą wykorzystania istniejących zdolności produkcyjnych, spowodowało wzrost inwestycji. Z drugiej strony, wyższa stopa inflacji (4,6%), brak poprawy na rynku pracy oraz ciągła niepewność dotycząca perspektyw gospodarczych, spowodowana trwającym kryzysem fiskalnym w krajach peryferyjnych strefy euro, spowolniła wzrost prywatnej konsumpcji do poziomu 3,1%. Osłabienie złotego wobec głównych walut, uwzględniając euro i dolara amerykańskiego, wspierało konkurencyjność cenową polskiego eksportu. Wynikiem tego był szybszy wzrost eksportu niż importu, co pozytywnie wpłynęło na wzrost PKB.

Dynamika PKB, konsumpcji i inwestycji

Do innych istotnych zjawisk w polskiej gospodarce w 2011 roku należy ponadto zaliczyć następujące:

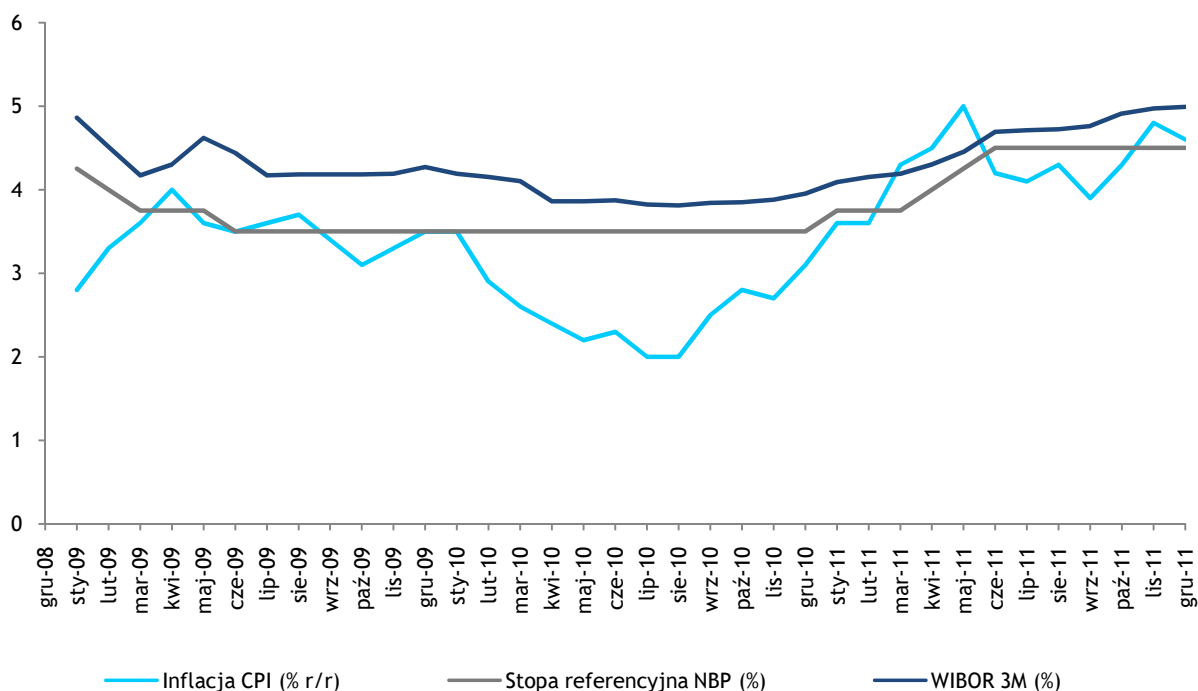
- Produkcja sprzedana przemysłu ogółem wzrosła o 7,5% wobec 9,0% przed rokiem.
- Wzrost produkcji budowlano - montażowej wyniósł około 12,0% wobec 4,6% przed rokiem.
- Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w ciągu roku wzrosło o 3,2%.
- Stopa bezrobocia wyniosła 12,5% wobec 12,4% rok wcześniej.
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie nominalne brutto w sektorze przedsiębiorstw rosło w 2011 roku szybciej (+5,0%), niż w 2010 roku (+3,3%).

Inflacja i stopy procentowe

Po przejściowym obniżeniu w miesiącach letnich inflacja przyspieszyła, osiągając w grudniu 2011 roku poziom 4,6% rok od roku. Podstawową przyczyną wzrostu inflacji w drugiej połowie roku były efekty kursowe, ceny paliw oraz zmiany w ustawie o lekach refundowanych.

Następstwem rosnącej presji cenowej w pierwszej połowie roku było zapoczątkowanie cyklu zacieśnienia monetarnego, który podniósł stopy procentowe do poziomu 4,5%. Późniejsze powolne hamowanie wzrostu gospodarczego, a przede wszystkim narastanie kryzysu zadłużeniowego w strefie euro, zachęciły RPP do zajęcia postawy wyczekującej (wait-and-see) a pod koniec roku do ponownego zaostrzenia retoryki na fali dość dobrych odczytów koniunktury oraz utrzymującej się uporczywie wysokiej inflacji.

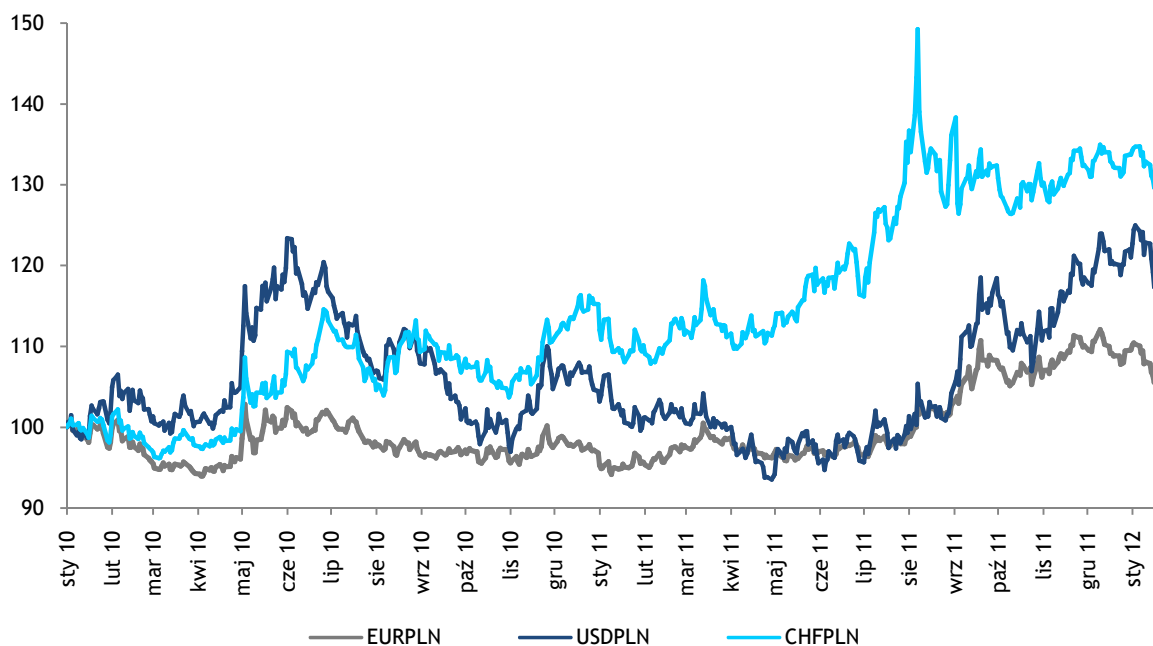
Inflacja CPI, stopa referencyjna NBP, WIBOR 3M

Kurs złotego

O ile jeszcze w pierwszej połowie 2011 roku polska waluta pozostawała stabilna w okolicach 4 zł za euro, druga połowa roku przyniosła gwałtowną deprecjację do około 4,60 zł za euro. Bezpośrednią przyczyną deprecjacji była eskalacja kryzysu zadłużeniowego (niedostateczne działania zaradcze prezentowane na kolejnych szczytach UE). Nałożyła się na to rewizja oczekiwań co do tempa wzrostu polskiej gospodarki oraz pojawienie się ryzyk związanych ze stabilnością sektora bankowego w związku z osłabieniem kursu złotego wobec euro, a przede wszystkim – względem franka szwajcarskiego.

Zmiana kursu PLN (01.01.2010=100)

IV.2. Rok 2011 rokiem rekordowych zysków polskiego systemu bankowego

Rok 2011 minął w polskim sektorze bankowym pod znakiem rekordowych wyników finansowych. Zysk brutto całego sektora w 2011 roku przekroczył 19,5 mld zł, wobec 14,2 mld zł w 2010 roku (+37,3%). Na wzrost tego wynikułożył się zarówno wzrost wyniku odsetkowego o 13,1% (34,9 mld zł vs 30,9 mld zł), jak i wyniku z tytułu opłat i prowizji o 3,6% (14,3 mld zł vs 13,8 mld zł).

Duży wpływ na poprawę wyników banków miało polepszenie się jakości ich portfeli kredytowych. Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych spadły aż o 29,5% i wyniosły 7,4 mld zł w porównaniu z 10,5 mld zł rok wcześniej.

Koszty działania banków w 2011 roku wzrosły o 5,0% (4,8% łącznie z amortyzacją). Wzrost kosztów był niższy niż wzrost dochodów, które wzrosły o 8,0%.

W minionym roku, pomimo zwiększania się funduszy własnych banków (w sumie o około 10,2%), doszło do lekkiego obniżenia się współczynnika wypłacalności (13,13% na koniec grudnia 2011 roku wobec 13,84% rok wcześniej). Przyczyną tego zjawiska był szybszy wzrost całkowitego wymogu kapitałowego, w szczególności w drugiej połowie 2011 roku, w dużej mierze na skutek osłabienia złotego względem m.in. franka szwajcarskiego.

W związku z sytuacją kryzysową w europejskich finansach, Europejski Urząd Nadzoru Bankowego (EBA) we współpracy z nadzorami krajowymi, w tym z Komisją Nadzoru Finansowego (KNF), przeprowadził analizę pozycji kapitałowej i rządowych ekspozycji siedemdziesięciu jeden europejskich banków. W ramach badania EBA przyjęto, że banki, które na koniec września 2011 roku posiadały współczynnik adekwatności podstawowych kapitałów własnych (*Core Tier 1 capital ratio*) poniżej 9,0%, zostaną zobowiązane do utworzenia dodatkowych buforów kapitałowych do końca czerwca 2012 roku.

Na koniec września 2011 roku współczynnik adekwatności podstawowych kapitałów własnych (*Core Tier 1 capital ratio*) w polskim sektorze bankowym wyniósł 11,8%. Bufor kapitałowy potwierdza wysoką odporność sektora bankowego w Polsce na niekorzystne zjawiska gospodarcze i finansowe.

Wspomniana sytuacja kryzysowa w europejskich finansach miała przełożenie na trendy w polskim sektorze bankowym. Banki europejskie o niewystarczającym poziomie kapitałów szukały możliwości dokapitalizowania i zmniejszenia aktywów ważonych ryzykiem. W związku z faktem, iż większość banków komercyjnych działających w Polsce ma większościowego akcjonariusza w postaci banku zagranicznego, kilka z nich zostało wystawionych na sprzedaż.

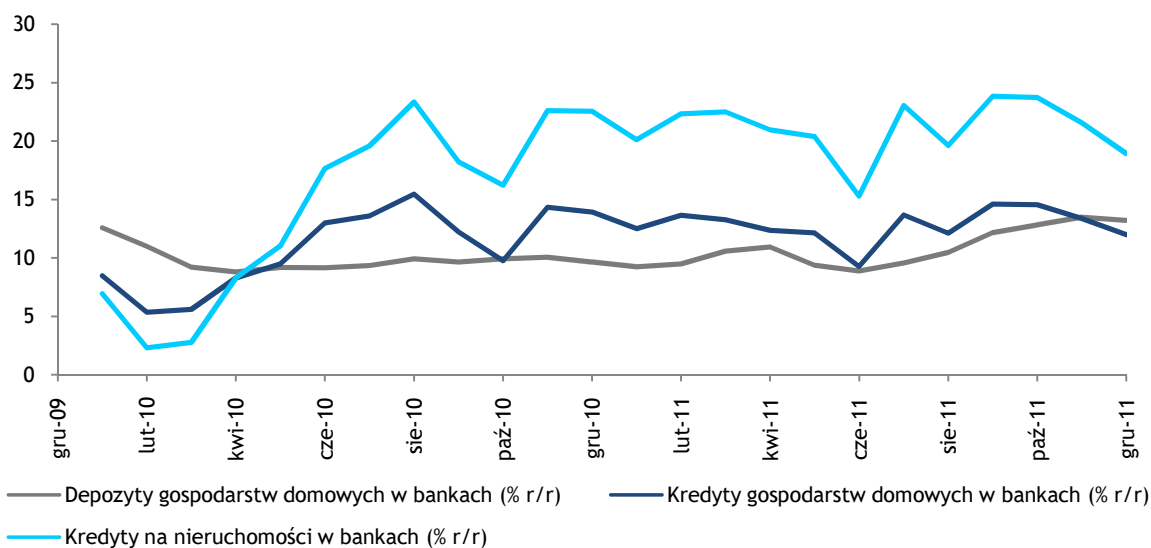
Od strony oferty polski sektor bankowy cechowały w 2011 roku następujące trendy:

- wzbogacanie oferty depozytowej, w tym lokat tzw. „antybelkowych”, czyli bez 19,0 % podatku od dochodów z lokat,
- rozwój bankowości mobilnej (dostęp do konta lub do innych usług bankowych za pomocą urządzeń przenośnych takich jak telefony komórkowe, smartfony, tablety): w chwili obecnej prawie wszystkie liczące się na rynku banki komercyjne oferują mniej lub bardziej zaawansowaną bankowość mobilną,
- przyśpieszone wycofywanie się z walutowych kredytów hipotecznych spowodowane osłabieniem złotego względem franka szwajcarskiego oraz przeprowadzanych zmian wymogów regulacyjnych mających na celu zaostrzenie warunków udzielania kredytów w walutach.

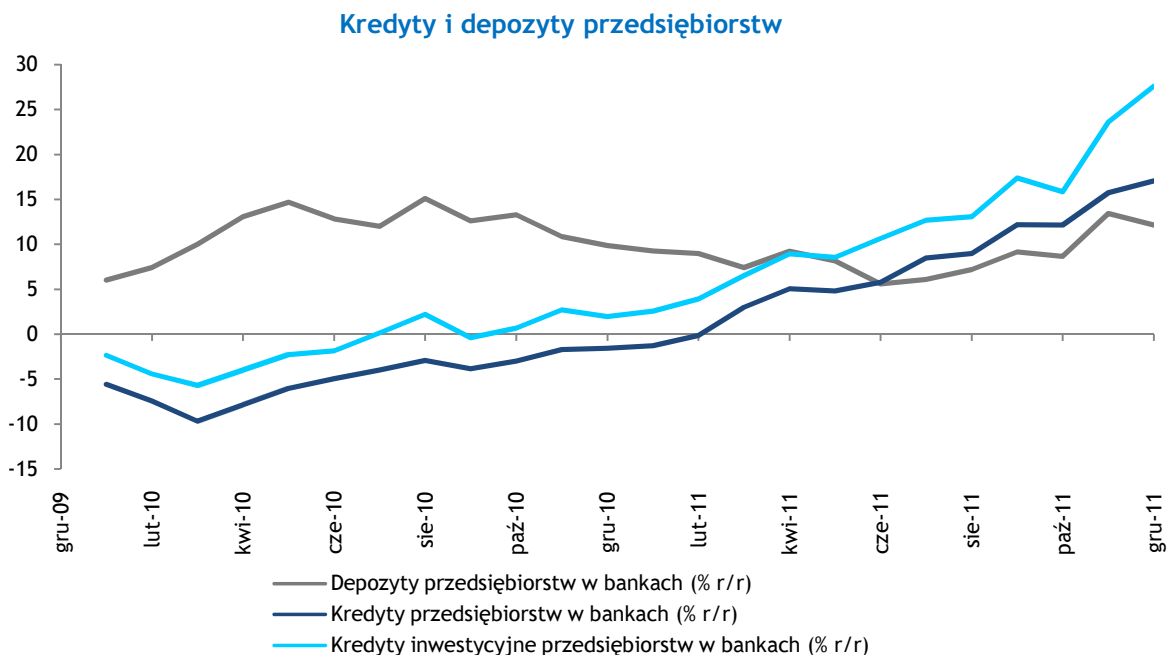
Suma bilansowa polskiego sektora bankowego wzrosła o 11,7% w porównaniu z końcem 2010 roku i przekroczyła 1,29 biliona złotych. W 2011 roku obserwowano w sektorze detalicznym przyspieszenie wzrostu depozytów oraz spowolnienie po stronie kredytowej, natomiast w sektorze przedsiębiorstw silne dwucyfrowe wzrosty wystąpiły zarówno w obszarze kredytów jak i depozytów. Bardziej szczegółowo sytuacja przedstawiała się następująco:

- Depozyty gospodarstw domowych wzrosły o 54,7 mld zł wobec wzrostu o 36,2 mld zł w 2010 roku (+13,2% rok do roku, po wyłączeniu efektu kursu walutowego +12,4%) wobec 9,6% w grudniu 2010 roku. Towarzystwo temu ujemne saldo wpłat i wypłat z TFI, które w 2011 roku wyniosło 3,3 mld zł oraz wzrost średniego oprocentowania nowych depozytów złotych o 1,0 pp. dla gospodarstw domowych i 1,4 pp. dla przedsiębiorstw.
- Wartość kredytów udzielonych gospodarstwom domowym wzrosła o 56,1 mld zł (+13,9% rok do roku, po wyłączeniu efektu kursu walutowego +6,5%) wobec 57,0 mld zł w 2010 roku. Dynamika kredytów zwalniała w 2011 roku, co było przede wszystkim wynikiem osłabiającej się dynamiki kredytów hipotecznych i spadku wartości kredytów konsumpcyjnych, których dynamiki pozostają ujemne od marca 2011 roku.

Kredyty i depozyty gospodarstw domowych

- Wartość depozytów przedsiębiorstw na rachunkach bankowych wzrosła o 22,2 mld zł wobec wzrostu 16,4 mld zł w 2010 roku. W grudniu dynamika roczna była na poziomie 12,2% (po wyłączeniu efektu kursowego +10,2%).

- Po stronie należności obserwowano przyspieszenie akcji kredytowej dla korporacji – w całym roku ich wartość wzrosła o 34,9 mld zł, (+17,1% rok do roku; +13,9% po wyłączeniu efektu osłabienia złotego względem euro). Wzrost ten był wspierany zwiększeniem kredytów przeznaczonych na cele inwestycyjne, których wartość wzrosła w 2011 roku o 17,2 mld zł.

IV.3. Zmiany w rekomendacjach Komisji Nadzoru Finansowego (KNF) dotyczących banków

W 2011 roku w polskim systemie bankowym zaczęła obowiązywać Rekomendacja T, wprowadzono też dwie inne istotne nowelizacje istniejących rekomendacji. W końcu grudnia ogłoszono stanowisko UKNF w sprawie podziału zysków banków za 2011 rok.

Rekomendacja T

Rekomendacja T, przyjęta w lutym 2010 roku, dotycząca dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych zaczęła obowiązywać już w 2010 roku. Część zaleceń, służących poprawie zarządzania ryzykiem, weszła w życie w połowie 2010 roku, druga obowiązuje od 23 grudnia 2010 roku. W ramach rekomendacji wprowadzono zaostżenia dotyczące skrupulatnego badania wiarygodności finansowej klientów, co spowodowało, że praktycznie zniknęły z ofert banków tzw. kredyty na dowód, czy kredyty bez zaświadczeń. Na banki nałożono obowiązek starannej weryfikacji źródeł dochodu klientów i monitorowania sytuacji klienta nie tylko na podstawie dostarczonych przez niego zaświadczeń o dochodach, stanie posiadania, czy sytuacji rodzinnej, ale również za pomocą Biura Informacji Kredytowej i analizy dotychczasowych relacji klienta z bankiem.

Rekomendacja miała również na celu zapobieganie zjawisku przekredytowania, czyli sytuacji, w której raty spłacanych kredytów przekraczają możliwości finansowe kredytobiorcy. Rekomendacja T określiła dopuszczalne

proporcje pomiędzy dochodami klienta a wysokością rat wszystkich spłacanych kredytów, czyli tzw. wskaźnik DTI (*ang. debt to income ratio*). Nie może on być wyższy niż 50% w przypadku osób zarabiających nie więcej, niż średnia krajowa i 65% w przypadku osób o dochodach powyżej średniej (bez względu na walutę kredytu).

Nowelizacja rekomendacji S

W styczniu 2011 roku przyjęta została nowelizacja rekomendacji S, wprowadzająca kolejne ograniczenia względem kredytów hipotecznych udzielanych w walutach obcych. Raty wszystkich kredytów spłacanych przez danego kredytobiorcę nie będą mogły przekroczyć 42% jego dochodów netto. Ponadto, niezależnie od terminu, na który kredyt zostanie udzielony, banki będą musiały obliczać zdolność kredytową tak, jakby był on zaciągnięty na 25 lat.

Większość regulacji zaczęła obowiązywać od 2012 roku, natomiast już od lipca 2011 roku obowiązują zapisy związane z ryzykiem (jego oceną, monitorowaniem itd.). Rekomendacja narzuca na zarząd banku obowiązek przygotowania i okresowej oceny polityki w zakresie portfela kredytów hipotecznych. Banki powinny też systematycznie analizować, jak na ryzyko kredytowe wpływają zmieniające się kursy walut i stopy procentowe. Dodatkowo KNF zalecił, by banki monitorowały zmiany zachodzące na rynku nieruchomości oraz kontrolowały wartość nieruchomości przyjmowanych jako zabezpieczenie kredytów.

Uchwała KNF z czerwca 2011 roku odnośnie wymogów kapitałowych na poszczególne rodzaje ryzyk

Powyzsza uchwała zmieniająca uchwałę 76/2010 KNF w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyk wejdzie w życie z dniem 30 czerwca 2012 roku. Główną zmianę wprowadza zapis o tym, że „ekspozycjom detalicznym, w przypadku których wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej uzależniona jest od zmian kursu waluty lub walut innych niż waluty przychodów osiągniętych przez dłużnika przypisuje się wagę ryzyka 100%” zamiast dotychczasowej wagi 75%.

Stanowisko Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego w sprawie podziału zysków banków za 2011 rok

W dniu 29 grudnia 2011 roku Przewodniczący KNF przesłał do prezesów banków pismo, w którym rekomenduje się bankom niewypłacanie dywidendy za 2011 rok. Przemawia za tym fakt, że dobre wyniki polskiego sektora bankowego w 2011 roku powinny zostać wykorzystane do utrzymania możliwości rozwoju akcji kredytowej, jak i zabezpieczenia przed trudnymi uwarunkowaniami zewnętrznymi i wysoką zmiennością rynków finansowych.

Szczególnie dotyczy to banków, które spełniają jedno lub więcej poniższych kryteriów:

- współczynnik wypłacalności jest niższy niż 12,0%,
- współczynnik Tier I kształtuje się poniżej 9,0%,
- ocena BION (Badanie i Ocena Nadzorcza) wypadła poniżej 2,5 (skala od 1 do 4),
- udział kredytów walutowych dla osób prywatnych przekracza 50% portfela kredytów dla osób prywatnych,
- bank „matka” ma niedobór kapitału wobec wymogów European Banking Authority (EBA), czyli musi uzupełnić kapitał do poziomu współczynnika Tier I w wysokości 9,0%,
- odnotowano stratę lub Bank jest w trakcie realizacji program naprawczego.

Banki, których powyższe warunki nie dotyczą mogą wypłacić w formie dywidendy maksymalnie 50,0% zysku za rok 2011, ewentualnie więcej, jeśli posiadają stabilny rating zewnętrzny.

Urząd Komisji Nadzoru Finansowego uważa, że działania proaktywne i antycykliczne banków, w tym wzmocnienie bazy kapitałowej wobec korzystnych wyników sektora pozwoli ograniczyć możliwe negatywne efekty realizacji niekorzystnych scenariuszy i zapewni bezpieczny i stabilny rozwój banków.

IV.4. Przewidywane tendencje w gospodarce w 2012 roku i ich wpływ na sektor bankowy

Według prognoz Biura Głównego Ekonomisty BRE Banku w 2012 roku tempo wzrostu PKB spowolni z 4,3% w 2011 roku do 2,8% w ujęciu rocznym. Jednak spowolnienie to nastąpi w znacznie mniejszej skali niż w latach 2008-2009. Na niższe tempo wzrostu PKB złoży się spowolnienie wzrostu konsumpcji prywatnej i publicznej. Wsparciem dla wzrostu PKB powinny okazać się natomiast inwestycje prywatne. Rolę automatycznego stabilizatora będzie pełnił eksport netto, natomiast pro-cyklicznie negatywny wpływ będzie miała zmiana stanu zapasów.

Na spadek tempa konsumpcji prywatnej będzie oddziaływać pogorszenie się sytuacji na rynku pracy. Ze względu na wyhamowanie przyrostów zatrudnienia nastąpi nieznaczny spadek tempa wzrostu płac. Na konsumpcję indywidualną oddziaływać będą również wzrost cen, podczas gdy stosunkowo słaby złoty będzie negatywnie wpływać na spłatę kredytów hipotecznych, denominowanych w walutach obcych. W zakresie konsumpcji publicznej spadek tempa wzrostu będzie natomiast związany z zacieśnieniem fiskalnym, wynikającym z konieczności sprowadzenia deficytu instytucji rządowych i samorządowych do poziomu poniżej 3,0% PKB.

Tempo wzrostu inwestycji w 2012 roku będzie niższe niż w 2011 roku. Niepewność wśród przedsiębiorstw odnośnie sytuacji gospodarczej w strefie euro oraz spadek konsumpcji prywatnej i publicznej będą powstrzymywać przedsiębiorców od inwestycji. Niemniej jednak podejmowane inwestycje przedsiębiorstw będą wynikać z konieczności co najmniej podtrzymania zdolności produkcyjnych. Inwestycje sektora publicznego pozostaną na poziomie zbliżonym do 2011 roku.

Inflacja w 2012 roku pozostanie powyżej górnego ograniczenia celu NBP ze względu na słabego złotego, podwyżki cen regulowanych, wyższe ceny paliw oraz energii. Inflacja, która na koniec grudnia 2011 roku wyniosła 4,6% obniży się na koniec 2012 roku do poziomu ok. 3,3%. Poprawa perspektyw sfery realnej oraz podwyższona inflacja przełoży się na utrzymanie stóp procentowych przez RPP na niezmiennym poziomie (4,5%) przynajmniej do połowy 2012 roku. Szansa na obniżkę stóp procentowych przez RPP pojawi się w drugiej połowie roku, jeśli inflacja będzie się obniżać.

Natomiast kurs złotego powinien się umocnić w obliczu silnych fundamentów polskiej gospodarki, z tym, że ryzykiem pozostaje przeciągający się kryzys zadłużeniowy w strefie euro. Na koniec 2012 roku kurs EUR/PLN uplasuje się na poziomie 4,1, kurs USD/PLN w okolicach 2,8 zaś kurs CHF/PLN na poziomie zbliżonym do 3,0.

Przewidywania co do kierunków rozwoju polskiej gospodarki w 2012 roku pozwalają oczekiwać utrzymania względnie pozytywnego przełożenia na warunki funkcjonowania banków, w tym również BRE Banku. I tak:

- Oczekiwane jest utrzymanie trendów na wolumenach detalicznych, czyli wyższa dynamika depozytów, niż kredytów (niepewność finansowania związaną z sytuacją sektora bankowego w strefie euro, w związku z tym silna konkurencją na rynku depozytowym, ograniczenie akcji kredytowej w sektorze detalicznym, efekt rekomendacji KNF w postaci ograniczenia zdolności kredytowej gospodarstw domowych oraz ograniczenia w programie rządowym „Rodzina na swoim”).
- W związku z ograniczeniem akcji kredytowej dla gospodarstw domowych większe możliwości finansowania akcji inwestycyjnej przedsiębiorstw (banki oczekują wzrostu popytu na kredyt długoterminowy w I kwartale 2012 roku), choć ze względu na wysoką bazę z minionego roku roczne dynamiki wykazywać będą trend malejący.